

מסורת הש"ס

א) לעיל כה. קדושתו ע"פ ע"ש, ט) גני העוקב ערך על ד' ש"ג, א) נפ"י א"ר של דגים וזמנתה פ"י דגים קטנים ערוך ערך מנוני ואפשר דק"ל ע"פ מנוני ד"ה מנוני כ"ו וכן בשנת ק"י: מ"ש"י על מנוני דגים ז' בקרא כמ"ד ראה א"ר חנית המלך ואת נפתת האימ.

גליון הש"ס

רש"י ד"ה בור ובימה וכו' ובשארם ליהושע דוד. ה"י איתא בירושלמי פ"א דקטוה:

הגהות הב"ח

א) גמ' אמר להו גואל הדם וכו' אמר להו ה"ו ה"ו להללו וכו' אמר להו השתא דזופין: (כ) שם אמר להו עמשה מורד: (א) רש"י ד"ה מנוני דגים קטנים. י"ז וכן בע"פ רש"י דף כט:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אמרו להי כ"ל:

מוסף רש"י

ילדים. נחמיה ה' לוד בחילותיו ולא היו בני קדושים ע"י בני יפת תואר. משם שלקחו אתם ישאל בתלמודא כתיב (דברים כ"א) והבאת אל מן ביתך. וזמן כן היו טענים משפטם הע"מ"ס (ע"מ). מספרי קומי ומגדלי בלורית. מחמורי ערס (ע"מ). משום דרודי גרשה וזקקה. דוד גרש לואז להיות מללית על הצלף לפי עשה משפט וזקקה, וואז גרש לוד לעשות משפט וזקקה לפי שהוא דן וואז שטר וזכה על ידו, ועוד מתוך שז"א עסק במלמטה לא היה דוד טורח כ"ן ול"ו פסוח לשפוט כע"פ (שמואל ב' ח טו).

הדרן עלך נגמר הדרין

רבינו חננאל

במשיח ה' וחסר לחם זה היידין שנאמר וארוחו ארוחת אמר ינתנה לו מאת המלך דבר יום ביומו: פודגרא. בלש"י יום אלנקרם פודגרא. איתיה לויאב ודיינהו א"ל נובאל הדם דעשאל הוין מאי טעמא דכתיב] ויפת בדם עשהאל אחי אמרו יידיל אבנר. לעמשא בן יתא אמאי קטלתיה א"ל עמשה מורד במלכות הוה שנאמר ויחורן בן המורד אשר עירו א"ל עמשה אבין ורקין מיעוטיין דרש דאשכחתינהו דפתחו במסכת אמר כתיב ביהושע כל איש אשר ימדה את פך וכו' יכיל אפילו לדברי תורה ישמע ת"ל ר' חזק ואמץ וכו' קרא אחרינא ר' חזק ואמץ

נגמר הדין פרק ששי סנהדרין

מ"א

עין משפט נר מצוה

סג א מ"א פ"ג מהלכות
מלכות הלכה ט:

תורה אור השלם

1. וקמאן לסור ויבדו אנבר באגרי התקית אל החמש ותצא התנית מאתריה ויפל שם וימת תחתייה ויהי כל הבא אל המקום אשר נפל שם עשהאל וימת ויעמדה: שמואל ב' כג
2. ויאמר המלך אל עמשה הוועק לי את איש יהודה שלשת ימים ואתה פה עמד: ויפל עמשה להוועק את יהודה ויחזר בן המועד אשר יעדו: שמואל ב' כ ד-ה
3. כל איש אשר ימדה את פך ולא ישמע את הדין לכל איש תצונו ימת ר' חזק ואמץ: והושע א' ח
4. והשמועה באה עד יואב כי יואב נטה אחרי אדניהו ואחרי אבשלום לא נטה וינס יואב אל אדניו ויחזק בקרנות המזבוח: מלכים א' כ כח
5. וימלך דוד על כל ישראל ויהי דוד עשה משפט וימלך לכל עמו: ויואב בן צרויה על הצבא ויהושפט בן אחיהלוד מוכרי: שמואל ב' ח טו-טז
6. ויצא יואב עם דוד וישלח מלאכים אחרי אנבר וישבו אתו מבזר הסדה וידו לא ידע: שמואל ב' כ
7. וישוב אנבר חרבו וישוה יואב אל תוך השער לדבר אתו בשלי ויבדו שם החמש וימת בדם עשהאל אחיה: שמואל ב' כ
8. והשיב י' את דמו על ראשו אשר פגע בשני אנשים צדיקים וטובים מנוני ויהרגם בחרב ואבי מודו לא ידע את אנבר בן נר שר צבא ישראל ואת עמשה בן יתר שר צבא יהודה: מלכים א' ב' לב
9. ועמשה לא נשמר בחרב אשר ביד יואב ויבדו קה אל הצפחה וישפך מיני ארצה ולא שנה לו וימת ויואב ואבישי אחיו דרף אחרי שבע בן בכרי: שמואל ב' כ
10. ויפל בקרבו בן יהודה ויפגע בו וימתו ויקבר בביתו בפודגרא: מלכים א' ב' לד
11. ויבן העיר מסביב מן המולא ויעד הפסבין ויואב יתקף את שאר העיר: דברי הימים א' יא ח

הפה וטוא ולא נטה. נוח לך להיות מן המקוללים ולא מן המקללים לפי שסוף קללת חוס לשון אל המקלל: ה"ו לו. לאצנר להניל את עמנו בחד מאיבריו של עשאל ולא יברגו דהכי אמרינן [בצן סורר ומורה] [לקמן דף ע"ד]. רודף אחר תצונו להכריז ויכול זה להניל את עמנו בחד מאיבריו של רודף ולא עשה כן אלל חזר כנגדו והכריז נהרג עליו: אמרו ליה לא יכיל ליה. אצנר לכון בחד מאשר איבריו: כנגד כלל חמישי: אמר ליה ניוול לאצנר. דינו של אצנר פטור אתה עליו: איין ורקין דרש.

מ"א טעמא קטלתיה לעמשה. ואס תאמר היאך נמחייב יואב צמאי דקטליה לעמשה הא צעי המראה ואפילו למ"ד חזר אינו נרין המראה כהא לא היה חזר בדבר זה שהיה מושבו מורד במלכות וה"ל שוגג וי"ל ללא נמחייב אלל משום הוא גופיה דהוה מורד במלכות:

הדרן עלך נגמר הדין

הוא לוטא ולא תהא לאמה לאתוה יואב דייניה אמר ליה מאי טעמא קטלתיה לאבנר אמר (א) ליה גואל הדם דעשאל הואי עשאל רודף הוה אמר ליה היה לו להצילו באחד מאבריו (א) אמר ליה לא יכיל ליה א"ל השתא בדופן חמישית כיון ליה דכתיב ויכהו אבנר באחרי החנית אל החומש וא"ר יוחנן בדופן חמישית במקום שמרה וכבר תלויין בן באחד מאיבריו לא יכיל ליה אמר ליה ניוול אבנר מאי טעמא קטלתיה לעמשה אמר (א) ליה עמשה מורד במלכות הוה דכתיב וימארה את איש יהודה שלשת ימים וגו' ויך עמשה להוועק את יהודה ויוחר וגו' אמר ליה עמשה אבין ורקין דרש אשכחתינהו דפתח להו במסכתא אמר כתיב כ"ל איש אשר ימדה את פך ולא ישמע את דבריך לכל אשר תצונו יומת יכול אפילו לדברי תורה *תלמוד לומר *רק חזק ואמץ אלא ההוא גברא מורד במלכות הוה דכתיב *והשמועה באה עד יואב כי יואב נטה אחרי אדניהו ואחרי אבשלום לא נטה מאי לא נטה אמר רב יהודה שביקש לנטות ולא נטה ומאי טעמא לא נטה אמר רבי אלעזר עדיין ליחלוותי של דוד קיימת רבי יוסי ברבי חנינא אמר עדיין איצטנגיני של דוד קיימין (א) דאמר רב יהודה אמר רב ארבע מאות ילדים היו לו לדוד כולן בני יפת תואר היו ומגדלי בלורית היו ומהלכין בראשי הגייסות היו והן הן בעלי אגרופין של דוד כהנא דרבי אבא בר כהנא דאמר רבי אבא בר כהנא אילמלא דוד לא עשה יואב מלחמה ואילמלא יואב לא עסק דוד בתורה דכתיב *ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו ויואב בן צרויה על הצבא מה טעם דוד עשה משפט וצדקה לכל עמו משום דיואב על הצבא ומה טעם יואב על הצבא משום דדוד עושה משפט וצדקה לכל עמו *ויצא יואב מעם דוד וישלח מלאכים אחרי אנבר וישיבו אותו מבזר הסירה מאי בור הסירה אמר רבי אבא בר כהנא בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג *ויטהו יואב אל תוך השער לדבר אתו בשלי אמר רבי יוחנן שדנו דין סנהדרי א"ל מ"ט קטלתיה לעשאל עשאל רודף היה היה לך להצילו באחד מאיבריו לא יכילי ליה השתא בדופן חמישית כוונת ליה באחד מאיבריו לא יכלת ליה לדבר אתו בשלי אמר רב יהודה אמר רב על עיסקי (א) שלו *ויכהו שם אל החומש אמר רבי יוחנן בדופן חמישית מקום שמרה וכבר תלויין בו *והשיב ה' את דמו על ראשו אשר פגע בשני אנשים צדיקים וטובים ממנו טובים שהיו דורשין אבין ורקין והוא לא דרש צדיקים שהן בפה ולא עשו והוא באיגרת עשה *ועמשה לא נשמר בחרב אשר ביד יואב אמר רב שלא חשדו ויקבר בביתו במדבר אטו מדבר הוא אמר רב יהודה אמר רב כמדבר מה מדבר מופקר לכל אף ביתו של יואב מופקר לכל דבר אחר כמדבר מה מדבר מנוקה מגול ועריות אף ביתו של יואב מנוקה מגול ועריות *ויואב יחיה את שאר העיר אמר רב יהודה אפילו *מוניני וצחנתא טעים פרים ליה:

הדרן עלך נגמר הדין

לשון של נעלך (שמות א). שאל לו צערמה יצמה גדמת היאך חוללת התחיל שמה מלפניו ומראהו כך היא חוללת צעינה והוא שלך חרבו והכריז כדכתיב (מלכים א' ב) בתורתו אשר צמננו וזנענו אשר צרננו: **הס דרשו איין ורקין.** שאל לקיים מלות המלך לעבור על דברי תורה עמשה כדאמרן אצנר כשאמר לו שאל לעצדי (שמואל א' כג) סובו והמיתו את כהני ה' וגו' וכתיב (שם) וללא אצו עצדי שאל לשלות ים ולפגוע וגו': והוא לא היה דורש. ויסר אוריה מצמות של דוד אע"פ שאל איה דוד אלל צלוגרת כתיב (שם ב) ויכתב צפר לאמר הבו את אוריה וגו': ויקצר צניס. **ההרג צניס.** ציואף כתיב: **מופקר לכל.** לענינים להתפרנס מצמי: **אפי' מוניני והנחטא טעים.** אפילו דברים קשים ועוונות: **טעים.** שהיה טועם: **פריס** להו. משלח להם למזונות לעניים של עיר: **פריס.** לשון פרס שנוטלין מצית המלך. ופסוק זה צדצי הימים כשלכד דוד את מזלודת ליון: **מוניני.** דגים קטנים (א) וחנתא מין דגים קטנים:

הדרן עלך נגמר הדין

התפיים לדוד נעש עליהן וחוה פ"י בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג. אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב ויטהו יואב אל תוך השער לדבר אתו בשלי. על עסקי השל. פ"י שאלה שאלו בענין הליצה כדכתיב של נעלך מעל רגליך. אשר פגע בשני אנשים צדיקים וטובים ממנו וגו' צדיקים ממנו שהן בפה ולא עשו שאמר להם שאל המלך להרוג הכהנים ולא קבלי ממנו. וכך הוא מפורש בתלמוד א"י בפרק חלק. ויאמר המלך לרצים הנציבים עליו סבו והמיתו כהני ה' וגו'. מי היה א"ר שמואל אבנר ועמשה אמרו לו כלום אית לך עליון אלא הוין וגורא והדין כליגרו. פ"י כלי יין וסין הסוס בשלת יין כן שמן. אמרו ליה הא טריפין ק"ל כלומר אין אנו חפצים לא במנותחין ולא בעבודתיך ולא אבו עבדי המלך לשלוח את ידם לפגוע בכהני ה' ויואב באיגרת שכתב לו דוד על אוריה החתי קבל והרגו. טובים ממנו שדרשו איין ורקין כדאמרן והוא לא דרש אלא קבל האיגרת ועשה. ויקבר בביתו במדבר. מלמד שהיה ביתו של יואב מנוקה מגול ועריות. כמו המדבר שאין אדם מצוי לגול ולא לערוה: הדרן עלך פרק נגמר הדין

הוא לוטא ולא תהא לאמה לאתוה יואב דייניה אמר ליה מאי טעמא קטלתיה לאבנר אמר (א) ליה גואל הדם דעשאל הואי עשאל רודף הוה אמר ליה היה לו להצילו באחד מאבריו (א) אמר ליה לא יכיל ליה א"ל השתא בדופן חמישית כיון ליה דכתיב ויכהו אבנר באחרי החנית אל החומש וא"ר יוחנן בדופן חמישית במקום שמרה וכבר תלויין בן באחד מאיבריו לא יכיל ליה אמר ליה ניוול אבנר מאי טעמא קטלתיה לעמשה אמר (א) ליה עמשה מורד במלכות הוה דכתיב וימארה את איש יהודה שלשת ימים וגו' ויך עמשה להוועק את יהודה ויוחר וגו' אמר ליה עמשה אבין ורקין דרש אשכחתינהו דפתח להו במסכתא אמר כתיב כ"ל איש אשר ימדה את פך ולא ישמע את דבריך לכל אשר תצונו יומת יכול אפילו לדברי תורה *תלמוד לומר *רק חזק ואמץ אלא ההוא גברא מורד במלכות הוה דכתיב *והשמועה באה עד יואב כי יואב נטה אחרי אדניהו ואחרי אבשלום לא נטה מאי לא נטה אמר רב יהודה שביקש לנטות ולא נטה ומאי טעמא לא נטה אמר רבי אלעזר עדיין ליחלוותי של דוד קיימת רבי יוסי ברבי חנינא אמר עדיין איצטנגיני של דוד קיימין (א) דאמר רב יהודה אמר רב ארבע מאות ילדים היו לו לדוד כולן בני יפת תואר היו ומגדלי בלורית היו ומהלכין בראשי הגייסות היו והן הן בעלי אגרופין של דוד כהנא דרבי אבא בר כהנא דאמר רבי אבא בר כהנא אילמלא דוד לא עשה יואב מלחמה ואילמלא יואב לא עסק דוד בתורה דכתיב *ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו ויואב בן צרויה על הצבא מה טעם דוד עשה משפט וצדקה לכל עמו משום דיואב על הצבא ומה טעם יואב על הצבא משום דדוד עושה משפט וצדקה לכל עמו *ויצא יואב מעם דוד וישלח מלאכים אחרי אנבר וישיבו אותו מבזר הסירה מאי בור הסירה אמר רבי אבא בר כהנא בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג *ויטהו יואב אל תוך השער לדבר אתו בשלי אמר רבי יוחנן שדנו דין סנהדרי א"ל מ"ט קטלתיה לעשאל עשאל רודף היה היה לך להצילו באחד מאיבריו לא יכילי ליה השתא בדופן חמישית כוונת ליה באחד מאיבריו לא יכלת ליה לדבר אתו בשלי אמר רב יהודה אמר רב על עיסקי (א) שלו *ויכהו שם אל החומש אמר רבי יוחנן בדופן חמישית מקום שמרה וכבר תלויין בו *והשיב ה' את דמו על ראשו אשר פגע בשני אנשים צדיקים וטובים ממנו טובים שהיו דורשין אבין ורקין והוא לא דרש צדיקים שהן בפה ולא עשו והוא באיגרת עשה *ועמשה לא נשמר בחרב אשר ביד יואב אמר רב שלא חשדו ויקבר בביתו במדבר אטו מדבר הוא אמר רב יהודה אמר רב כמדבר מה מדבר מופקר לכל אף ביתו של יואב מופקר לכל דבר אחר כמדבר מה מדבר מנוקה מגול ועריות אף ביתו של יואב מנוקה מגול ועריות *ויואב יחיה את שאר העיר אמר רב יהודה אפילו *מוניני וצחנתא טעים פרים ליה:

הדרן עלך נגמר הדין

הדרן עלך נגמר הדין

מאד לשמור ולעשות ככל התורה אשר צוה משה עבדי אל חסור ממנו ימין ושמאל למען תשכיל בכל אשר תלך וקיימא לך איין ורקין מיעוטיין כ"מ ש"ך א"ן (ויאך) [ורק] למעט באו ויבין דכתיב הכא רק למעט כי בדברי תורה אין שומעין לו אדריבה אתה הוא מורד במלכות שנאמר והשמועה באה אל יואב כי יואב נטה אחרי אדניהו וגו' ונגמור הדין בכך. כתיב ואחרי אבשלום לא נטה מיט' אל נטה אמר עדיין לחלוותי של דוד קיימת אצטנגיני דאמר רב ה' ילדים בני יפת תואר מגדלי בלורית היו לו לדוד והמלך בראשי הגייסות היו הן אגרופין של בית דוד כלומר מהן מתירא יואב לנטות אחרי אבשלום ופליגא דר' אבא בר כהנא דאמרן אילמלא דוד לא עשה (ויואב) מלחמה ואלמלא יואב לא עסק דוד בתורה שנה' ויהי דוד עושה משפט וצדקה ויואב על הצבא ומה טעם יואב על הצבא משום דוד עשה משפט וצדקה: וישיבו אותו מבזר הסירה א"ר אבא בר כהנא בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג מפורש בתלמוד א"י ב"סוטה פ"א. שרצה שאול להשיב את דוד מפני שאמר בעת שלקח הצפחה והחנית היה ליכיל להורגני וכיון שלב הרגני ציואף אית א"ל אבנר לא כי אלא הצפחה והחנית הנערס